PORZADEK

1559.

1 (11 VI)

Messelsport

VSTAWA PLACEY V SĄDOW W PRAWIE MAYDEBVRSKIM:

Ták przed Burmiſtrzem á Ráycámi/ iáko przed Woytem/ nowo vczynioná.

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

Lazarus Andreæ excudebat.

M. D. LXII.

POnieważ pierwey v tákowych ſą-
dow ludźie byli obćiążeni/ á w nakłá-
dy przywodzeni płácenim win/ co by-
ło vbogim ludźiem ku wielkiemu ob-
ćiążeniu. Tedy Krol Jego Miłość/
Sławney pámięći/ Sygmunt tego
Jmienia Pierwßy raczył roſkázáć/
áby tę Vſtáwę chowano/ á więcey
nád to nie brano/iedno iáko ſye nád do-
le nápiße: Gdźie w Krákowie Mie-
śćie głownieyßym tey Korony/ iuż to
ták v Sądow záchowywáią/ y
wßędy to ták po wßytkiey Ko
ronie chowáć
máią.

Wßyſtki

WSzyſtki rzeczy niepożyteczne/ nie máią bydź dáley w prawie chowány/ y ty pytánia które w prawie bywáły/ á ná kożdé pytánie Burmiſtrz ábo Woyt ſkazánie czynił. Aby tego nie było/ tylko w téy rzeczy/ o co miedzy ſtronámi idzie: w tákiéy rzeczy ſedzia wyrok/ to ieſt ſkazánie/ wyſłyſzawſzy żałobę y odpowiedź od ſtron vczynić ma. Ale w innych rzeczách iż gdy kto cudzą rzecz ſpráwuie/ y przypytawa ſie od ſwéy ſtrony przećiw pozwánemu/ pyta potym pozwány o to/ ieſli ma pokázáć gdźie ieſt ku ſpráwowániu rzeczy téy vmócowan: w tákiéy rzeczy y w drugich ſobie rownych/ nie potrzebá ſkazánia żadnégo czynić/ od ktorégoby płáćić miano: Ale ſłownie Sędzia roſkaże/ áby mocowánie vkazał ku ſpráwieniu téy rzeczy/ zá to nic niebiorąc.

SEntencyą téż/ to ieſt/ ſkazánia nie ma ſedzia czynić ná iednéy ſtrony żądánie á pytánie/ oprocz tego żeby żadna Stroná nie ſtánełá z vporu/ iáko zową Łácinnicy contumaciter, w tych rzeczách gdy pyta iedná Stroná/ mamli Stronę pozwáć/ álbo máiąlimi Akta czyść/ álbo ieſli mogę około moiéy rzeczy Teſtámentem czynić á dyſponowáć. Tu ſentencya ma mieyſce.

TEż gdzie czyniono Sentencye około potwierdzenia Liſtów / Minut / Swiádectwá / Mocowánia którey oſoby / to ieſt / Plenipotencyey / Opieki / Teſtámentów / to iuż niéma bydź. Abowiem tákie potwierdzenia niepotrzebné ſą / y nic práwá nie przydáią / gdy ſie vkaże / żeby rzecz nie byłá ſpráwiedliwa / co ſie z ſłow á z rzeczy tych co przed Sądem czynią / iáſnie okázáć może / A poznáć káżdégo ſpráwiedliwość.

W Práwie / iáko wedle obyczáiá ſobie opráwuią: A kożdą z tych rzeczy Sędzia oſobno ſkázowal: á zá kożdé mu ſkázowánié płácono / To teraz ná ty wſzytki rzeczy ſkazánié iednym rázem ma vczynić.

TEż około vkazánia Gwaru álbo Zaſtępu / gdy pytáią ieſli Gwar ma vczynić / ktorym obyczáiem / kiedy / ieſli ij dobrze vczynił / ieſli czás áby Gwar złożył: Tu téż ſkazánia ná tákié rzeczy nie potrzebá: doſyć ná tym iż podniowſzy práwą reke / podnieśie pálec wedle Máydeburſkiégo Práwá opiſánia / á Gwar wedle Práwá vczyni.

TEż przy Appellácyach gdy ſie kto odzowie od ſkazánia / nie trzebá Sentencyey w tym / ieſli ma

bydź dozwolona Appellácya: A iáko rychło kto Appelluie/ ma wykonáć swoie Appellácyą: á to przeto tego nie trzebá/ iż kożdy może wiedźieć/ y wié/ iż od skazánia po przy ktorą iuż strony wypuszczą/ o te rzecz ktora sie miedzy imi dźieie/ Appellowáć kożdy może. A iż też Appellácyey rok á koniec iest do sześći Niedźiél: oprocz iżby ten co Appelluie/ ostrzégł to sobie w Práwie/ iżby mógł rychléy swą Appellácyą wypráwić/ co mu bedźie wolno vczynić/ gdy stronę przyzowie ku swéy Appellácyey.

NIe máią też tego Sedźiowie czynić/ áby co mogą czynić/ iednym skazánim odpráwić/ áby kilká skazánia dla swégo pożytku z osobná czynić mieli/ iáko gdy skażą zápłáćić dług/ tedy iuż przytym ma skázáć zárázem czás záplácenia/ do dwu Niedźiél/ do osmégo dniá/álbo do trzećiégo dniá/ álbo do Zachodu słoncá/ ták iáko w tákiéy rzeczy skázáć przychodźi wedle Práwá.

PRzyśiegi gdy bywáią zá skazániem/ tedy też tego pytánia nie trzebá/ y iáko ten co ma przyśiądz/ ma przystepić ku Krzyżu/ ná ktory przyśiądz ma/ iáko ma przyśiądz/ ieśli czás kleknąć/ pálec położyć álbo złożyć z Krzyżá/ wstáć. Dosyć bedźie ná tym/ iż oto pytáć bedźie Prokurator/

iesli iego stroná od ktorey spráwuie / wedle oby=
czáiu Práwá przyśiegi vczynićby nie mogł zá ie=
dnym rázem / ile rázow będzie mogł czynić á po=
práwić sie: Jesli męskie Pogłowie / tedy dwá rá=
zy może sie popráwić po pierwszym. Tu w tey
mierze iedná Sentencya.

☞ Druga Sentencya też potrzebna / gdy py
ta Prokurator / iesli iuż stroná gdy przyśiegę we=
dle skazánia vczyni / wolen ma bydź od przenágá=
bánia powodowego. A od Krzyżá też ná ktory
przyśięgáią / nie ma nic bráć.

PRzyśięgę gdźieby też stroná stronie odpuśći=
łá / tu żadney winy Sędzia nie ma bráć / tylko ći
máią winę álbo iáko w Práwie zową pokup / prze
páść / ktoryby przyśięgi skazáney vpornie nie v=
czynił: Abowiem iesli ten przećiw ktoremu przy=
śiądz miano / z łáski álbo prze Bożą boiaźn odpu=
śći przyśięgę / tedy niemász przyczyny / czemu sę=
dzia winę zá to ma bráć / gdy doświadczona rzecz
iest / iż wiele tákich bywáło / iż by był nie przyśiągł
snadź / boiąc sie winy ktorą sędziemu miał dáć / te=
dy przyśiągł.

SWiádki gdy wiodą tedy też tám skazánia nie
potrzebá / gdy pytáią iesli Swiádek tám ma
bydź przypuszczon do tego mieyscá / álbo Kolá

gdźie Sąd śiedźi / mali bydź ſłuchan. Gdy też Woźny / álbo ten Mieyſki ſługá świádczy że pozywał / mali też tám bydź przypuſzczon / gdyż to wſzyſtko ſą iáko polſkim iezykiem zową łápáczki: poniewaź tákie mieyſcá máią bydź wolne tym co ſpráwuią ſwoie rzeczy. A Podwoyſki też potrzebny / áby przy Sądźie był.

GDy też przy ſpráwách cztą które Minuty / tedy od kożdey brano groſz: A niegdy niektore były bárzo krotkie ku czćieniu: Tákże też gdy czćiono rozne rzeczy á potrzebne ku tey ſpráwie / ktora ſie dźieie / z Kśiąg Sądowych / tedy od kożdey rzeczy rozno brano po groſzu. A ták od wſzyſtkich rzeczy co będą czyść w iedney ſpráwie / á ná iedno śiedzenie Sądowe: iedno ieden groſz bráć máią.

A Iż Prokuratorowie mowiąc á replikuiąc / wiele przy náczynią / á ile rázow mowią / tyle to rázow do kśiąg wpiſuią: A ták w máłey rzeczy nie máłe Kśiegi oney prze będą / ktorych potym rzeczy ná oſtátnim Sądźie / Sędźiowie rzadko álbo nigdy nie cztą. A ták doſyć ná tym / że to co Prokuratorowie mowią / że to ieden raz zápiſzą / y od tego też ieden raz zápłácą.

GDźieby ſtroná nie ſtánełá / iżby ią w nieſtánim

zdáno

zdano / tedy od zápiſánia Contumácyey w rzeczách które nie ſą wietſzé dżieśiąći grzywien / iedno od tego groſz ma bydź dano. A ieſliby około Plenipotencyey co ſie dżiało / tedy groſz ieden tylko raz ná pierwſzym roku: ná drugich Rocéch nie trzebá od tego nic płáćić / gdy iuż Vrząd wie / iż ieſt mocowány / gdyż przed tym gdy ſie rzecz dżiałá około nieſtánia á przezyſków częſtokroć bráno od Plenipotencyey / y nakłády niemáłé z tákich rzeczy ſye mnożyły.

Wzdánie / gdy wiele dżiedźiców czyniło iedno dżiedźictwo wzdawáiąc / tedy od káżdégo z oſobná płácono Przyśieżnikóm / gdyż to iedno ieden raz ma bydź / od wſzyſtkich ſpołem zá iedno wzdánié iednoż zápłácenié wedle ſtárégo zwyczáiu / ták iáko przedtym od tego płácono / gdyż też táka rzecz / iednym ſie zapiſem álbo áktem odpráwi.

Z Vrzedu ieſli kiedy odkłádano Sądy ná inny czás / tedy też gdy ſtrony áttentowáły roku / á ſąd przełożono / tedy y od tego że ſtrony áttentowáły roku / bráno od nich pieniądze. A ták to wſzyſtko iuż ábrogowano / iż od tákich rzeczy y im rownych nie máią nic bráć / tylko iáko ſie nápiſáło o tym od czego co ma być bráno / tedy ſie to ták ma záchowáć.

W Sądzie Wielkim / niemáią bydź winy które bierano/iż kto omylnie sie podmówił/álbo Woytá pierwey niż Burgrábie miánował / ábowiem to nic nie należy ku przekazce spráwiedliwośći.

Gdy kogo obwołáią ná gwałcie / ná mężoboystwie/ tedy też tu pytánia wiele bywáło/ á zá kożdym pytánim nakład szedł: A ták ten porządek ma być chowan / od wezwánia Láwników ieden grosz: Podwoyskiému co pozywa odecztérech Pozwów cztéry grosze: od pierwszégo skazánia iesli ma bydź pomoc od Práwá ku wezwániu mężoboyce/od tego szeląg ieden Láwnikóm: od wezwánia mężoboyce podwoyskiému szelągów cztéry. Tákież też gdy powié że pozywał álbo wołał szelągi cztéry: od skazánia które iuż bywa po żálobie strony/zá niestánim drugiey strony. Tedy ná koniec pytáią/ iesli ma bydź ten zábity pochowan zá co wszytko ieno dwá szelągi Láwnikóm máią bydź dány / á nie wiecéy. A sędziemu zá ty dwie sentencye od kożdéy po groszu. Sludze álbo Prokuratorowi co te rzecz bedzie spráwował / dwánaście groszy. A wywołánie ábo wypowiedzenie gwałtowniká / iáko Łácinnicy zową Proscriptio, ma bydź od Láwników vczyniono głosem polskim iezykiem/áby wszyscy słysząc rozumieli.

Gdzieby ieden z drugiem swarliwémi słowy

náſzedł abo złáiał / á ſądby to ſłyſzał / tedy niema
bydź kożdému Przyśiężnikowi / y Woytowi zoſo-
bná winá zá to płáconá: ále iednęż winę położy
ten co łáiał / ták Woytowi iáko przyśiężnikóm /
groſzy pięć á dwádźieśćiá y ſzeląg ieden: á ſtronie
téy którą złáiano / ten co łáiał poki ſąd śiedźi będźie
powinien opráwić á odezwáć to. A iż gdźie ſie
przed ſąd pozywáią o ſromotné słowá / gdy poz-
wány przy / tedy ſkázowano przyśięgę. A wſzákże
iż to zwyczay ták dźierży / gdźie ſie słow łáiących
dotycze / niedopuſczáią przyśięgi: Y ſkázowano
záraʒem / áby obwiniony ábo pozwány dał winę.
A przydáło ſie to iż niewiáſtá z gniewu pozwálá
trzech ábo czterech / iże mię zeſromoćili / złáiáli: á ták
wſzytkim poniewaź nieprzyśięgáli ſkázowano wi-
nę dáć / á ták w tym bywáło wiele potwarzy / y nie
máłé bránié win: A przeto w tákich rzeczách gdy
ſie przytráfi między ludźmi oboiego ſtanu / á zwłá-
ſczá lekkich á máłych perſon / Sędźia to ma vzná-
wáć bez wſzytkich nakłádów: A ſtroná obżáłowá-
na / gdy ią świádectwem przeświádczą / ma ſká-
záć áby ſtronę obráżoną temi słowy przeprośiłá.

Zal mi tego iżem to z popędliwośći á z gnie-
wu vczynił / ábo vczyniłá / gdyż o tobie nigdy nic
złégo niewiem: y proſzę ćię dla Páná Bogá / áby
mi to odpuśćił / álbo odpuśćiłá. A winę karząc zá
niepowśćiągliwość ięzyká / ſędźia ma wźiąć trzy

groſze. Jeſli z vporu zá roſkazánim Sędziego przeprośić niechćiał/ tedy máią tákiego/ álbo táką wſádźić zá ſzyie w kunę: á pierwey go nie wypuśćić/ áż temu dośyć vczyni.

OKolo ran krwáwych / ćiężkich á ſzkodliwych/ gdźieby ſie rzecz dźiałá/gwaltownie vczynionych obwołánych á oświádczonych: Sędźia ták ſie ma záchowáć w bністniu win / ieſliby ſie tákie rány przydáły po wywołániu Sądu wielkiego/ niżby dwie niedźieli minęły/tedy cztérdźieśći groſzy winy máią bydź wźięty. Ale ieſliżeby tákie rány inego czáſu niż pod wywołánim ſądu wielkiego przydáłyby ſie / tedy winy nie máią wiecey wźiąć iedno pięć á dwádźieśćiá groſzy y ſzeląg ieden. Ale około proſtych krwáwych ran álbo śinych/niemáią tych áni w ták wielkich záchowywáć tylko ſędźia ma wźiąć ſześć groſzy/ á nie wiecey.

PRokuratorowie máią bydź przyśiegli/którym ma bydź dawano ab Areſtatione, to ieſt Polſkim słowem/ od zápowiedźi rzeczy záſtáney / od vſtánia Roku/ od przewleczenia ábo záwieſzenia kauzy ná iny czás Prokuratorowi ieden groſz. Ale zá to co ſpráwuie rzecz iednego dniá/tedy cztéry groſze kożda ſtroná ſwému Prokuratorowi dáć ma.

A Którzyby Prokuratorowie przyśiądz niechćieli : Sędźia niema im dopuśćić przed ſwym

ſądem żadnéy rzeczy ſpráwowáć/ á gdźieby prze-
ćiw temu czynili/ tedy przez Vrząd zá to máią
bydź karáni.

A Gdźieby który przyiaćiel powinny przed Ráy-
cámi álbo Sądem Woytowſkim/ od przyiaćie-
lá ná krotce chćiał ſpráwowáć/ álbo rzecz powie-
dźiéć/ tácy máią bydź od przyśiegi wolni/ oprocz
żeby téż od innych ſpráwowáć chćieli. Ktoby téż
Prokuratorá z inąd przywiódł/ tedy go téż nie
máią do przyśiegi ćiſnąć/oprocz żeby téż od innych
ſpráwował/ tedy powinien będźie tyż brzemioná
nośić/ iáko inni Prokuratorowie co tám mieſzká-
ią á przyśiegáią.

Przyśiegá Prokuratorow táka bydź ma.

JA N. przyśięgam Bogu/ iż Sędźiemu álbo
ſądowi iego poſłuſzen bydź chcę w tych wſzytkich
rzeczách które z práwá będę powinien: A iż wier-
nie/pilnie/bez wſzytkich przewłók: nie tym obyczá-
iem ábych przewłoki vmyślnie czynić chćiał/ v-
rząd móy prokuratorſki czynić á ſpráwowáć będę:
Y téy rzeczy którą przyimę/á któréy mi ſię zwierzą
wedle naywyſzéy możnośći rozumu moiégo/we-
dle ſumnienia iáko nalepiéy będę rozumiał á v-
miał/ będę bronił/ á ſpráwy áni rády téy któréy mi
ſię iuż zwierzą drugiému nie powiém: Ani przy-
ſtąpię do drugiégo ſpráwowáć iego rzeczy od-

stąpiwszy od pierwszego / od ktoregoby[ch] sie podiął: Ale iuż przy tym sprawowáć á trwáć bede/áż do dokonánia téy rzeczy: Listów/ Zapisów ktore bede miał od strony swoiéy / tákież też rády / rozmow w téy rzeczy ktoréy mi sie zwierzono żadne^v^ á owszem stronie przeciwnéy/ábo Prokuratorowi iego/ábo komu z tych coby przeciwnéy stronie byli przychylni / á przy niéy stali/ áni słowem / áni pismem/áni żadnym znákiem/ przez sie ábo przez kogo innégo: Y dobrowolnie nie dam ná sobie zyskáć téy cauzy ku szkodźie mégo Principałá y wszystko chce czynić wiernie á cále/co ná dobrégo Prokuratorá á obronce rzeczy należy: A nie opuscze tego y przeciwnégo temu nic nie vczynie/ z łáski/ z miłości/ z nienawiśći / zá dáry / áni zá żadną inákszą rzeczą: Ták mi Pan Bóg pomoż.

V Woytowskich Sądów gdy sie wszytki rzeczy niepotrzebné máią iuż ná strone odłożyć/ á w nakłády ludźie nie máią bydź przywodzeni: tedy wszystki sprawy v Woytowégo Sądu / á zwlasczá ktoreby nie były wietszé dźieśiąći Grzywien/ owszem wiec miedzy vbogimi ludźmi / nátychmiast Woyt bez odwłoki/ á bez wszelákich win / ma rozeznáć á koniec vczynić / ták iáko sie też to przed Rádą á Burmistrzem záchowywa: á od pozwu niema nic bydź wiecéy wźieto/ iedno szeląg ieden: od skazánia też szeląg / á od czćienia co z Kśiąg

wynidźie / od tego nic nie płáćić.

OD Minut álbo Zapiſów / ktoré biorą w ſpráwách / ták przed Vrzedem Woytowſkim / iáko też przed Przyśieżniki / ktore idą z Kśiąg Vrzedu Woytowſkiégo / gdźie napiſzą ná puł kárty / to ieſt iedne ſtrone puł árkuſzá pápieru / ieſli przyłożą Pieczeć / tedy dwá groſzá dáć : ieſli niemáſz pieczeći / tedy groſz. A od iednéy kárty cáłéy nápiſánéy gdy z Pieczećią trzy groſze / á bez Pieczeći dwá groſzá. A ták około wſzyſtkich rzeczy piſánia ma ſie ták záchowáć.

GDy z Vrzedu Woytowſkiégo pieczetuią iáki ſklep / álbo komorę iáką / iáko ſie to przydawa miedzy ludźmi z potrzeby á z zwyczáiu w tákich rzeczách záchowáłégo / tedy od tego ma bydź płácono trzy groſze / á nie wiecéy. A gdyby ſkrzynie ábo ſzafe iáką pieczetowano / tedy ieno ieden groſz.

A Gdźieby ſie ſtrony zgodźiły / iżby záśie vrząd otwarzał / tedy groſz ieden : Ale gdźieby rzeczy nie było wiecéy w támtym zámknieniu niżli ktoreby ſtały zá dźieśieć grzywien / tedy iedno ieden ſzeląg.

GDy kogo czynią mocnym ku tákim ſpráwam przed ſámym WOYTEM / tedy w tych rzeczách ktoréby on ſpráwował / od Zápiſu od Zdá-

nia w niestániu/ co pierwéy od te° groß dawano áby byłá roznicá miedzy sądy gáionymi/ á miedzy woytowskimi/tedy ieno ßeląg ma bydź dawano.

WWiązánié gdy komu dawano w iáki ogród/ á przytym były nieiákié domki álbo chálupki/do o- nego ogrodá przysłußáiącé/tedy od wßystkich tá- kich rzeczy zosobná brano. A ták gdyby w iáki o- grod/ á były też przytym iákié domki / wwiązánié dawano / ktemu ogrodowi przysłußáiącé / tedy od tego wßystkiego społem / á nie od kożdey rze- czy osobno dáć / iáko dawny zwyczay iest / co od wwiązánia należy álbo dawáią.

GDyby też wiele dziedziców było bráciéy álbo innych przyiaciół/coby zá iednéy osoby mieli bydź rozumiáni / tedy Woyt od wßytkich ma wziąć społem / á nie od káżdégo osobno / co od tákiego wwiązánia dawáią.

A Gdzieby táką possessyią dawano roznym per- sonam/ żeby iedni mieli práwo przyrodzoné / dru- dzy nábyté / w tákich rzeczách od kożdégo zoso- bná Woyt ma wziąć wedle zwyczáiu co od tego przysłuße.

KOnie gdzieby też były vrzędnie wzięté / á do Vrzędu przywiedzioné / wielka też vtrátá około tego ludziem bywáłá iesli wiele koni było / á

długo ie chowano ábowiem ná kożdy dzień á noc od chowánia brano po groſzu. A ták niema bydź brano iedno ſzeląg ieden. A od karmienia kożdy dzień y noc iedno ieden groſz ma bydź brano: á kto by zárázem chćiał reczyć / tedy ma mu bydź nárekoiemſtwo dano: á od obozy nie bedzie nic dáć.

GDy nakłády ſzácuią które z Práwá ſkázuią zá rzeczą zyſkáną / tedy miedzy nakłády to ma bydź poczytano / co ſtroná Sądowi da / Prokuratorowi ná dzień ma dáć / y co zá Minuty ma bydź dano / wedle vſtáwy iáko ná górze nápiſano.

POdwoyſcy też gdy pozywáli iż iedná ſtroná pozwáłá / o też też rzecz druga ſtroná pozwálá: á ták czyy pierwſzy pozew był / bywáłá około tego róznicá á prza: á Podwoyſki od obudwu brał. A ták vznawſzy czyy pierwſzy pozew w tákich rzeczách/niema bráć iedno od iedney ſtrony.

TO też był wielki błąd / y ludziem bárzo ſzkodliwy á nieſpráwiedliwy/y niema bydź chowan/á owſzem zákazan/ iż ieden który miał z drugą ſtroną czynić/á był możnieyſzy/ prokuratory ábo też podwoyſkie náiął á zákupił: á iż ich drudzy mieć ku ſwey potrzebie nie mogli/ co niema bydź/ y ma to bydź zákazano á broniono.

Dokonczenie.

-1·500-

SPES
FIDES

